

Înainte vorbire

Unii dintre noi, norocoși cu bunici „la țară”, ne-am trezit adesea în copilărie admonestați că risipeam cu inconștientă apă, cel mai adesea adusă, cu efort, de la fântâna cu apă „de cea bună”. Bătrânii rosteau cu această ocazie, liniștit și profetic, vorbe pe care de-abia astăzi începem să le înțelegem: *„O să vină o vreme când veți plăti o cană de apă cu o găleată de aur!”...*

Străbunii românilor, care spuneau *„bea apă din izvorul de unde beau caii”* și *„sapă fântâna acolo unde se adăpostesc păsările de arșiță”*, par să fi intuit că pot coexista de o manieră armonioasă cu ceea ce numim îndeobște „natură”, că prin acțiunile lor implică tot universul și că viața fiecăruia dintre noi este plină de sens. Aplecându-ne cu atenție asupra credințelor populare românești, s-ar putea să ajungem să ne revizuim concepția despre ce este materia, căci ceea ce sugerează în ultimă instanță aceste credințe este faptul că materia este născută din inefabil și că, astfel, energia emisă de o ființă omenească poate să influențeze vegetale, animale, fenomene naturale sau alte ființe omenești. Și, gândind asupra acestui lucru, s-ar putea să ne dorim să descoperim care este suportul acestui tip de informație, cum și unde

se stochează comportamentele, amintirile, reflexele și cultura noastră, cum putem decodifica acest „inconștient colectiv” pentru a recupera informația. Or, miturile sunt marile repere ale memoriei colective, sunt un cod de comportament alcătuit din metafore, analogii și imagini care exprimă realitatea simbolică și cu ajutorul cărora putem înțelege lumea. Ele au născut obiceiurile locale, a căror eficacitate e dată de capacitatea lor de imitare și de repetare. Este posibil ca pe teritoriul miturilor esențiale ale acestui popor, dintre cele mai bogate de pe întreg teritoriul european, să găsim o cheie – mai puțin convențională, dar ce poate fi convențional într-o asemenea căutare? – de înțelegere a modului cum apa poate stoca și transmite informație. Această căutare este una eclectică, iar drumul dinspre „văzut” către „nevăzut” este unul întortocheat, însă merită să-l parcurgem: dacă vom ajunge să înțelegem cum funcționează gândirea bazată pe ritual, vom ști probabil ce anume conține memoria colectivă și vom avea și alte certitudini în afara aceleia că vom muri curând.

Cartea aceasta s-a născut, mai întâi de toate, din mirare. Mirare în fața unui atât de mare secret precum este capacitatea apei de a înmagazina informație, mirare în fața descoperirii că acest secret se află chiar sub ochii noștri, mirare în fața evidenței că deși toate religiile și culturile lumii vorbesc despre acest lucru pe toate căile și dintotdeauna, doar câțiva savanți au început să cerceteze acest miracol, în timp ce mulțimea „civilizată” continuă să moțăie, halucinată de farsa egocentrismului său.

Această carte nu va schimba probabil nimic din convingerile scepticilor cartezieni, și va adăuga puțin la cultura folclorică a unui grup restrâns de oameni. Dacă însă va ajunge în mâinile unui singur om capabil să citească, cu discernământ, în interiorul acestui mare bazar al iraționalului alcătuit din gesturi magice concretizate în legende, ceremonii, obiceiuri, descântece și ritualuri și să descifreze modul în care apa poate fi folosită ca arhivă informațională pentru omul secolului XXI, autorul și-a împlinit rostul. Altfel spus, cititorul este îndemnat să fie îngăduitor cu inocența abordărilor, mai cu seamă cu privire la aspectele muncii „de laborator”, să accepte că nimeni nu poate da vreun certificat de competență pentru un subiect de o asemenea complexitate, dar să nu se lase amăgit, căci aceasta este o invitație făcută fiecăruia dintre noi de a umbla la acordajul fin al simțurilor sale.

Se întâmplă lucruri ciudate pe drumul către certitudine

În 1996, în Manifestul său – „La Transdisciplinarité”, filosoful și fizicianul român Basarab Nicolescu (1) scria „*Transdisciplinaritatea depășește domeniul științelor exacte prin dialogul și interacțiunea cu științele umane, printre care arta, fenomenologia transcendențială a conștiinței, transpoezia și experiența interioară transpersonală.*”

Întrucât această lucrare se dorește a fi un semn modest de mulțumire adus unui savant aflat înaintea vremurilor sale, membru al Academiei Române și fizician specializat în teoria particulelor elementare la „Centre National de la Recherche Scientifique”, se cuvine să amintim că transdisciplinaritatea înseamnă înainte de toate „dincolo de disciplină”, „ceea ce traversează disciplinele”, iar miza ei ca metodologie este aceea de a realiza concilierea între știință și conștiință, între spiritualitate și rațiune. În consecință, relația dintre cunoaștere și conștiință ar putea fi astfel reformulată: atunci când cunoașterea ca proces cognitiv atinge un anumit nivel de complexitate, apare conștiința...

Înțelesul pe care Basarab Nicolescu îl dă transdisciplinarității include mobilitate intelectuală și abilitate de a înțelege concepte din mai multe discipline, de a dezvolta atitudini și comportamente mentale specifice unei gândiri tolerante, de respirație largă, întemeiate pe rigoare științifică și spirituală. Transdisciplinaritatea propune gândirii analitice, reduționiste și mecaniciste care a creat „tehnicienii ai cantitativului”, dar și romantismului mistic, o abordare mai subtilă a realității, conform căreia „lumea” înseamnă universul interior al omului, universul său exterior, precum și legătura dintre aceste două universuri. Această „privire dinlăuntru” pare a fi cu atât mai necesară, cu cât lumea către care ne ridicăm ochii nu se lasă înțeleasă doar cu puterile cognitive, limitate, pe care le avem, iar organele noastre de simț nu percep îndeobște transcendentul.

Înainte însă de a ne lansa, cu smerenie, în această călătorie lipsită de hărți și de repere indubitabile, și întru totul conștienți de paradoxul că atunci când vorbești despre apă, vorbești despre conștiință, precum și de faptul că cititorul vestic are nevoie nu de povestirea revelațiilor vreunuia dintre noi, ci de probe, de dovezi și de argumente în condițiile în care nu există nicio dovadă științifică asupra existenței conștiinței, îl vom cita pe C.G. Jung (2), care mărturisește în studiul său „Arhetipurile și inconștientul colectiv”:

„Pe raționalistul iluminist doresc să-l întreb: a condus reducția rațională la o stăpânire benefică a materiei și a spiritului? El îmi va răspunde menționând progresele fizicii și ale medicinei, eliberarea spiritului din letargia medievală și, ca un creștin bine intenționat, mântuirea de frica de demoni. Atunci îl voi întreba în continuare: la ce au condus toate celelalte cuceriri ale culturii? Înfriorătorul răspuns se află sub ochii noștri: nu am fost mântuiți de nicio spaimă, căci un coșmar îngrozitor a cuprins lumea. Până acum, rațiunea a eșuat jalnic și tocmai ceea ce toți doreau să evite se produce în înspăimântătoare progrese. Impresionantele succese în domeniul utilului au fost scump plătite și nimeni nu știe dacă omul va putea evita prăpastia spre care se rostogolește vertiginos.” O tehnologie născută din știință vanitoasă, lipsită de orice perspectivă umanistă, riscă să aducă umanitatea în pragul unui nou tip de barbarie. Măsurată doar cu spectrometre, RMN-uri și microscopie de forță moleculară, existența noastră pare că a devenit cât se poate de inconsistentă! Pentru cineva care

caută un înțeles mai profund vieții sale, soluția ar putea veni de la „reînvățarea” modului în care procesele noastre de gândire pot să influențeze realitatea și prin intermediul apelului la conștiința colectivă care a creat arhetipurile fundamentale ale omenirii. Căci, dacă mecanica cuantică are dreptate, între apa din râul în care oamenii cufundă – pe timp de secetă – o icoană de la biserică, cu intenția de a-l tulbura, și apa din nori, care în acest fel s-ar tulbura la rândul ei și ar provoca ploaie, există o relație non-locală, adică o conexiune lipsită de cauze aparente între elemente aflate la distanță unul de celălalt! Acestea ar fi proiecții ale unei realități cu mai multe dimensiuni, care nu poate fi explicată în termenii niciunei forțe de interacțiune cunoscute.

Și, de vreme ce nimeni nu a reușit să afle până acum un răspuns la întrebarea „cum a apărut viața din materia inanimată?”, am putea căuta o explicație în menirea apei. Credința din aproape toate miturile cosmogonice ale lumii în existența apelor primordiale este cel puțin la fel de valabilă ca aceea că Universul s-a creat din neant. Din perspectiva mitului, apa ar fi fost structurată, ca prematerie, cu ajutorul gesturilor și al cuvântului, de către o forță supranaturală care a scos apoi din adâncul ei nu găina, ci un ou cosmic a cărui coajă a spart-o apoi pentru a scoate dinăuntru Universul și toate elementele sale...

Cu mult înaintea descoperirilor actuale, Edgar Cayce (3), celebrul medium american, afirma: „*Materia este o expresie a Spiritului în mișcare.*” Poate că marele secret se află chiar în

fața ochilor noștri, dintotdeauna! Poate că pentru a-l descifra, omenirea „civilizată” trebuie să înțeleagă că acea substanță despre care a aflat în școală că poate fi descrisă ca H_2O , care ne este pusă la dispoziție prin naștere și pe care o otrăvim cu inconștientă zicând „ei, și ce-i cu asta?”, trebuie privită prin intermediul unei alte paradigme de gândire. Allan Watts (4) spunea cândva, de altfel, că „lumea” se schimbă atât de rapid încât ceea ce învață cineva la școală este depășit în ziua absolvirii. Dacă se va înțelege că apa are capacitatea virtuală de a comunica la orice distanță, instantaneu, aplicațiile acestei descoperiri ar putea duce la rezolvarea crizei energetice și la vindecarea unor boli considerate incurabile. Poate că legile fizicii vor fi rescrise și oamenii se vor uita curând cu mai multă atenție la apă. La urma urmei, nu știm cum funcționează legile apei, dar nici gravitația nu știm cum funcționează, și totuși nu o putem ignora...

În termeni istorici, modul în care civilizația occidentală se raportează la adevărurile esențiale, ale naturii, s-ar putea rezuma astfel: biserica invocă încredzătoare un „*plan divin*” și un „*tată iubitor*” care controlează totul, ignorând uimitoarea organizare existentă în sferile spirituale care creează și menține echilibrul din natură. Pe de altă parte, oamenii de știință consideră aceste evenimente ca fiind o consecință normală a existenței materiale, după fenomene pe care le cunosc, dar nu le înțeleg, și judecă marele balet al Universului cu ajutorul câtorva legi fixe pe care le numesc „constante”: forța gravitației, forța electromagnetică și forța

nucleară. Restul oamenilor, cărora fizica newtoniană le ajunge pentru viața de zi cu zi, acceptă această stare de lucruri ca pe cel mai normal lucru, ca pe un drept, refuzând astfel recunoașterea infinitei atenții și răbdări pe care am putea-o numi *Cauza Primordială* și care ne-a dăruit, înainte de toate, apa.

Au trecut totuși peste 2000 de ani de la momentul când, în Grecia Antică, Aristotel spunea: „*Tot ce există în natură, absolut tot, tot este viu, adică însuflețit de un principiu vital misterios, care este expresia divinității*”, și peste 400 de ani de când, înainte de a fi ars pe rug în piața publică din Roma, Giordano Bruno (5) a rostit celebra și eretica frază: „*Toate lucrurile, oricât de mici, au în ele o parte de substanță spirituală; nu există corpuscul, oricât de mic, care să nu conțină partea sa și să nu fie însuflețit de ea.*” De-a lungul Evului Mediu însă, intoleranța marilor religii monoteiste a decretat drept „eretic” și „illegal” tot ce nu convenea doctrinelor canonice. Între 1184 și 1834, Inchiziția (6) a făcut tot ce i-a stat în putință, de-a lungul și de-a latul Europei, să lichideze infama „magie populară”. Secolul al XVII-lea aducea în prim planul gândirii occidentale opiniile unui filosof francez, René Descartes (7), care credea că un câine sau un canar de exemplu sunt doar niște „mecanisme”, niște mașini total lipsite de libertate și de inițiativă, condiționate în mod inexorabil de legile care guvernează materia, și complet lipsite de sentimente...

Pare greu de înțeles cum omenirea a putut dormi câteva secole visând coșmarul cartezian

CUPRINS

PARTEA I	7
<i>Înainte vorbire</i>	9
Se întâmplă lucruri ciudate pe drumul către certitudine	11
„Apă aveți, suflet nu aveți”	19
Știința poate astăzi să răspundă la întrebarea „cum se poate face acest lucru?”, dar nu poate ști „de ce se întâmplă așa”	28
„Ochii noștri nu sunt oare acea baltă neexplorată de lumină lichidă pe care Dumnezeu a așezat-o în adâncul nostru?”	33
Gândirea magică sau despre rezolvarea problemelor rezolvate	47
„Universul e coerent. La ce folosește toată această coerență?”	53
„Prietene, sufletul se vindecă cu descântece...”	60
Note	69
 PARTEA a II-a	 83
1. Geneza, potopul	85
2. Ploaia, piatra, norii	92
3. Seceta	110

4. Zăpada	113
5. Roua	116
6. Curcubeul, cumpenele apelor	120
7. Apa sfințită, izvoare ale tămăduirii	125
8. Apa neîncepută, apa vie, apa moartă ...	129
9. Botezul	135
10. Boboteaza	138
11. Udatul ionilor	140
12. Slobozitul fântânii	141
13. Apa și nunta	142
14. Spălatul capului	143
15. Apa de mort	145
16. Fântâna, căutătorii de apă	150
17. Apa sâmbetei – blajinii, apa duminicii ...	155
18. Solomonarii	160
19. Paparudele	168
20. Caloianul, muma ploii, tatăl soarelui	171
21. Diavolul din apă, știma apelor, sorbul mărilor	174
22. Oamenii din apă, peștii, broasca, vidra	183
23. Iele, Rusalii, sânziene, drăgaice, strigoaice, faraoance	188
24. Farmece și descântece	191
BIBLIOGRAFIE	215